

יוצא לאור על ידי ארגון חלקי בעמלי
בתי מדרש לתורה וחינוך, לחרדים
העמלים לפרנסתם
רחוב קהתי 14 ירושלים
helki.baamali@gmail.com
עורך: ח. רוזנברג

גליון מס' 7 | פרשת בשלח - ט"ו שבט תשע"ג

חלקי בעמלי

גליון תורני - חינוכי לחרדי העמל

השבוע בגליון: ההשתדלות הסבירה | טיפ לשבת | שולחן שבת רגוע | ייחוד במשרד | יהודי מארץ ישראל | צמיחה | אליין, חברה

צבר השורק

הוא היה סוחר גדול. הוא ניהל חנות במרכז וילנא, ולצורך מסחרו היה עליו לנסוע למרחקים, לצאת מעירו ולנסוע למרחקים, לגרמניה ולפולין. עיסוקו בפרנסתו גזל ממנו שעות רבות ולפעמים כמעט לא היה לו זמן ללמוד תורה. הוא ניסה תוך כדי העבודה לחשוב בדברי תורה, ולפעמים גם הצליח, אך כשממש לא הצליח להתרכז, הוא ניסה לעשות את המקסימום שיכל והעביר לעצמו בראש כמה פסוקים כשהוא מהרהר לעצמו "נו, גם זה נקרא ללמוד תורה".

לאחר מספר שנים, הוא הצליח לפנות זמן רב יותר ללימוד התורה, וחיבר כמה ספרים. שמעתם על הספר "חיי אדם"? ועל ה"חכמת אדם"?

רבי אברהם דאנציג, בעל ה"חיי אדם", מגדולי הפוסקים, בן דורו ומחותנו של הגר"א, הוא הסוחר בעל החנות שקראתם עליו זה עתה. קשה להאמין, אך מה נעשה שהוא עצמו מעיד על כך. כך הוא כותב בהקדמתו לספרו "חכמת אדם". לא נגענו.

"והנה ידעתי כי יתלחשו עלי ויאמרו הגם שאול בבניאים, הלא זה האיש ידענו בו שהיה מסוחר ארץ לפרנקפורט ולייפציג יותר מט"ו שנים, ותורתו אימת נעשית? והתורה העידה לא מעבר לים היא, שאינה מצויה לא בתגרנין ולא בסחרנין. "דע לך אחי, כי נסיעתי למרחקים לא היה לקבל עושר חלילה, יעיד עלי אדון הכל, רק לפרנס בני ביתי..."

"כן אעיד אני על עצמי, הגם שנסעתי למרחקים והייתי סוחר, אף חכמתי עמדה לי, כי בנסיעתי לדרך דעתי עליה, ובישיבתי בחנות דעתי עליה, ותייתי לי שאפילו בשעת מו"מ פעמים הרבה היה דעתי עליה בהרהור פירוש או קושיה ובפרט בשש מצוות עשה..."

"ויעידו עלי הסוחרים שאפילו בעת נסיעתי בלייפציג לא מנעתי ליקח עמי גמרא ומקרא ומשנה, ואפילו בשעת יריד כמעט שלמדתי בכל יום דף וחצי גמרא חוץ ממשניות..."

בשבוע שעבר כתבנו כאן על הגר"י בלוי זצ"ל, ונשאלנו על ידי קוראים "איך? איך באמת הוא גם עבד וגם הצליח לגדול בתורה?". זוהי התשובה: הייתה לו תוכנית לימודית ברורה. הוא שם לעצמו מטרה לחבר ספר הלכות והוא מימש אותה. גם כשלא יכול היה בדיוק לעמוד במטרות היומיות שהציב לעצמו, הייתה 'דעתו עליה' והוא היה אכפתי ועסוק בשאלה כיצד הוא יכול לעמוד בה.

תגובותיכם תקבלנה בשמחה בדוא"ל:
helki.baamali@gmail.com

א.ר.

ירושלים	ת"א	חיפה	ב"ש
16:31	16:46	16:35	16:50
17:46	17:48	17:46	17:50

דף היומי	ה'	ו'	שבת	א'	ב'	ג'	ד'
שבת ק"ג	שבת ק"ד	שבת קטו	שבת קטז	שבת קיז	שבת קיח	שבת קיט	שבת ק"א
קידושין א-ד, ה	קידושין ז-י, א	קידושין ט	קידושין יא-ב, ג	קידושין יג-ב, ג	קידושין ה-ד, ה	קידושין ז-ב, ג	קידושין ז-ב, ג

הדפיסו, וקחו הביתה לשבת

ויהי לאחר המבול...

מעגל השייכות והערכים

אדם שמשתייך לקבוצה ערכית של אנשי תורה, רוכש את הערכים בהם הקבוצה דוגלת, הוא מתרגל לחיות על פי סטנדרט גבוה יותר של הקפדה על הלכה, של קביעות עיתים לתורה, של תפילה איכותית, של הארת פנים וסובלנות המונעת מתוך אמונה באדם ובמי שיצר אותו. כאשר הוא מפנים ערכים אלו, הוא מרגיש תחושת שייכות חזקה יותר אל הקבוצה האיכותית. כך נוצר לו מעגל שתחילתו בהשתייכות והמשכו בערכים שמביאים השתייכות שמביאה ערכים וחוזר חלילה.

השתייכות זו אין פירושה שאנו "שייכים" למישהו ואף אחד גם לא קיבל עלינו בעלות. אנו שייכים אך ורק לבורא עולם, אך זה מחייב אותנו להיות מחוברים אל קבוצה המציבה במרכז עולמה את הקדוש ברוך הוא ורצונותיו. החיבור אל עולמם של "יושבי בית המדרש" הוא, כאמור, גם מניע אותנו אל המקום בו אנו רוצים להיות, אל המקום שעבודת ה' תופסת בו את המרכז ומשפיעה על חיינו, והוא גם תוצאה של ערך עליון זה, של הרצון לעבוד את ה' באמת.

על מנת להיות מיושבי בית המדרש, איננו חייבים להיות אברכים ולהגות בתורה יומם ולילה. יש ואדם יכול ללמוד רק חצי שעה ביום, ועדיין הוא מ"יושבי בית המדרש", כיון שמהותו היא מהות של איש תורני, ויש אחר שיכול ללמוד שעות רבות יותר, אך מהותו הפנימית רחוקה מעולמה של תורה. עולמו של בית המדרש הוא העולם שלנו, מפני ששעה זו שבה אנו לומדים תורה, היא השעה המעצבת את חיינו, את הערכים שלנו ואת החינוך אותו אנו מעניקים לילדינו. זה מחייב, אך צורך קיומי של כל אדם המציב את סולם הערכים התורני מול עיניו ורואה בו את הסולם המדריך אותו תמיד, בכל מקום ובכל זמן.

כשאנו מדברים על הצורך להשתייך ליושבי בית המדרש, אין זו משאלה תיאורטית-השקפתית. כדי להיות מ"יושבי בית המדרש" עלינו להשתייך, בפועל, לבית מדרש מסוים, לקהילה מסוימת, למקום בו נוכל לפגוש גם בתלמידי חכמים וללמוד מהם. שייכות אינה נרכשת בלימוד ארעי, כל פעם במקום אחר, אלא היא דורשת מאיתנו "לקבוע" - באופן קבוע ובמקום קבוע - עיתים לתורה.

לפני כחודשיים, כשהחל גליון 'חלקי בעמלי' לצאת לאור, היו שחשדו בנו בזיקה פוליטית. אלו האשימו אותנו בניסיון לחתור תחת מפלגה פלוגית, ואחרים פירשו אותנו דווקא להיפך, כניסיון לסחוף מצביעים לאותה מפלגה.

כעת, לאחר ש'צלחנו את המבחן' ולגיליונות 'חלקי בעמלי' לא נכנסה אפילו מילה אחת של פוליטיקה; כעת, כשסערת הבחירות מאחורינו והדברים שאנו כותבים אינם נחשדים בכוונות נסתרות שונות ומשונות; כעת אפשר לשבת בראש שקט ולחשוב באמת על השייכות שלנו ועל הזהות שלנו: במה הן מתבטאות והאם אנו בכלל רואים אותן כנושא חשוב ומשפיע על חיינו.

יושבי בית המדרש!

כולנו מעוניינים למלא אחר רצון ה' ולקיים את מצוותיו. אלו הם הערכים המנחים אותנו בכל מצב בו אנו נמצאים, אך בואו ונבדוק עד כמה חשובה לצורך כך ההשתייכות אל "יושבי בית המדרש"? ושימו לב להגדרת השייכות שאנו משתמשים בה - "יושבי בית המדרש", ולא דווקא "עולם התורה" או "עולם הישיבות". האם אי אפשר להיות יהודי טוב וישר בלי להגדיר שייכות לקבוצה או מגזר כלשהו?

האמת ראויה להיאמר, שההשתייכות הזו היא קריטית עבורנו. אדם יכול לחיות במדבר, לעצמו, ולנהל את חייו על פי הערכים בהם הוא מאמין. שם, במדבר, אף אחד לא יפריע לו, לא ימשוך אותו, לא יעסע עליו וגם לא יפתה אותו. אך מי שאינו חי במדבר, מי שחי בין בני אדם השונים זה מזה בדעותיהם וערכיהם, אינו יכול להתעלם מההשפעה החברתית. אדם שהחברה אליה הוא משתייך אינה נאמנת לערכי התורה, אינו יכול להרגיע את עצמו ולחשוב שהוא יצליח להיות נאמן לתורה וערכיה, ללא השפעה מהחברה שסביבו. זוהי אשליה חסרת כיסוי.

לעומת זאת, אדם שטבועה בו שייכות אל העולם המופלא של בית המדרש, והוא חש השתייכות לקבוצה שערכיה הם ערכי התורה ועבודת ה', גם הוא מושפע מהסביבה הטובה, וההשפעה הברוכה הזו נוגעת בכל תחום בחייו. אדם המשתייך לקהילת "יושבי בית המדרש" ששמה לה את עבודת ה' לעיקר, מביא בזה השפעה חיובית ענקית עליו, על אשתו ועל ילדיו.

כפי שהבטחנו בשבוע שעבר אנו מביאים כאן מספר טיפים כיצד לספר לילדינו הרכים סיפור בשולחן השבת בצורה שתשאיר אותם קשובים, ותביא אותם להפנים את המסרים אותם אנו מעוניינים להעביר להם.

לפני שאנו ניגשים למלאכת הסיפור, אנו צריכים לדעת מה אנו עומדים לספר. להכיר את הסיפור ולא לשלוף ספר מהארון ולהתחיל לקרוא בלי לדעת מה מסופר בו. זאת כדי שנוכל לשים את ההדגשים במקומות הנכונים, לדעת מתי עלינו לעצור לנשימה ארוכה ולייצר מתח קל סביב השולחן שיביא את ילדינו לבקש "אבא, תמשיך".

כשאנו מתחילים לספר סיפור, הדבר הראשון שעלינו לשים לב הוא שאנו אכן עוסקים רק בסיפור. דבר שכיח הוא שתוך כדי הסיפור, מוגשת אל השולחן מנה טעימה ונאה, ומבלי משים אנו אחוזים במזלג ומתחילים לאכול, באמצע הסיפור. זה יוציא אותנו מהריכוז של מלאכת הסיפור, אך יותר מכך, זה יוציא את ילדינו מהריכוז של שמיעת הסיפור. כשמספרים סיפור - לא עושים שום דבר חוץ מלספר.

פרט חשוב נוסף. אם אנו צריכים להיעזר בספר, עלינו להרים את המבט מהספר תוך כדי קריאה ולהביט בילדים - כיצד הם מגיבים, היכן הם בסיפור, כמה הם קשובים. קשר העין שלנו עם הילדים ידריך אותנו להתאים את צורת הסיפור למידת הריכוז שלהם, אך לא פחות חשוב, יעזור גם לילדים להיות קשובים יותר ומרוכזים יותר.

טיפים נוספים בנושא זה נמשיך להביא בעזרתך בשבוע הבא.

התורה, יסוד חשוב בסוגיית ההשתדלות.

אחת ההתלבטויות השכיחות ביותר, בפרט בקרב יהודים שמרני תורה העמלים לפרנסתם, עוסקת בסוגיית גבולות ההשתדלות. אנו מאמינים ש'פרנסה משמים', אך יודעים גם שעלינו לעשות השתדלות סבירה בכדי לזכות לשפע הפרנסה שהוקצב לנו. וכאן, בצומת זו שבין הביטחון להשתדלות, אנו עומדים ושואלים את עצמנו היכן הם הגבולות אותם נציב לעצמנו, באיזה שלב נוכל לדעת שביצענו את חובת ההשתדלות המוטלת עלינו, ומכאן ואילך ירד לנו מן השמים?

להישאר תלוי

הקב"ה הורה לעם ישראל ללקוט את המן בכל יום, כדי ללמד אותם מהי ההשתדלות הסבירה, שמאפשרת חיים גם מחוץ להשתדלות, שמשאירה את האדם תלוי בהרגשתו הפנימית - באמונה בקב"ה. השתדלות כזו שאינה מפריעה לשאר החובות היומיות שלנו, כגון תפילה, לימוד, חובות משפחתיות וכדומה. השתדלות כזו שהיא להיום, ולא למחר, מזכירה לנו היום, מחר וגם מחרתיים מי באמת מביא לנו את הפרנסה.

תזכורת יומית זו שהתלוותה אל המן, הייתה תנאי הכרחי לירידתו. אם היה המן יורד פעם בשבוע, היה האדם זוכר את הבורא יום אחד, אך נותר שאנו ורוע בשאר הימים. לא זוהי המטרה שלשמה ירד המן. יום יום, בוקר בוקר, היה היהודי יוצא מביתו ונתקל בברכת אלוקים הממתינה לו על הארץ. כל יום מחדש ידע היהודי שמחר הוא שוב נזקק לברכת ה', שהוא נותר תלוי בקב"ה ואינו יכול לדאוג לעצמו לבדו.

חודש לאחר שיצאו בני ישראל ממצרים, הם נקלעו למצוקה קשה. העם נמצא במדבר, ואין לו מה לאכול. העם פונה אל מנהיג, משה רבינו, בתלונת: "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים...". והקב"ה מאזין לתלונתו תיהם ומודיע למשה: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים!". עם ישראל זוכה לגילוי חיבה שעודנו מהדהד בליבו של כל מי שקורא את פרשת המן. לחם - מן השמים!

אך יחד עם הכרזה זו, מבאר הקב"ה למשה רבינו כיצד יתנהל תהליך הלקיטה של המן. את המן יצא כל אחד ללקוט בבוקר, כל יום ילקט אדם מן עבור משפחתו בכמות הנצרכת לאותו יום בלבד. אין להותיר מן למחרת, ואם מישהו ינסה ללקוט יותר מכדי צרכו - הוא לא יצליח, כפי שמספרת התורה "וילקטו המרבה והמעט, וימודו בעומר ולא העדיף המרבה והמעט לא החסיה, איש לפי אכלו לקטו".

הקב"ה יכול היה לתת לכל אחד מן בתחילת השבוע בכמות מספקת לשבוע שלם, אך בכוונה הורה ללקוט בכל יום בכמות מדויקת לאותו יום בלבד. מדוע? הקב"ה בעצמו ביאר את הטעם להוראה זו: "למען אנסנו הילך בתורתו אם לא!"

היכן הגבולות?

איזה ניסיון יש בלקיטה זו? הרי לאחר שבוע של לקיטה כולם מתרגלים להסדר החדש והנחמד - יוצאים בבוקר ומלקטים מן לאותו יום. למחרת שוב יוצאים ומלקטים מן בכמות המספיקה ליום זה, וכך כל יום, ומן הסתם גם הלאה זה יימשך באותה צורה. היכן נמצא הניסיון דווקא בלקיטה לאותו יום בלבד?

בהוראה זו לימד הקב"ה את דור המדבר, ואתנו לומדי

מדברים חינוך | הרב שלמה ברוך בלוי

מנחה זוגי ויועץ חינוכי

הילדים רבים - מה עושים!?

הלכה למעשה

הרב ארי נתנאל מור, רב מו"צ בביתר עילית

שאלה: אני מעסיק שתי מזכירות אצלי במשרד, מהו הדרך בה אני יכול להתמודד עם דיני ייחוד?

תשובה: אם המשרד הוא מקום שאנשים יכולים להיכנס ולצאת אליו בתדירות, אין חשש של איסור ייחוד. אך אם המשרד הינו מקום פרטי שלא נכנסים אליו בתדירות, עליך להשאיר את דלת המשרד פתוחה לרשות הרבים.

מקורות בהרחבה: איסור "ייחוד" פירושו שאסור לגבר ואשה להימצא במקום אחד שבו אנשים אינם יכולים לראות את מעשיהם והם בטוחים שלא יבוא אדם למקום זה באמצע מעשיהם. לפיכך, משרד שאין לו חלון שדרכו ניתן לראות את כל המתרחש במשרד, ודלתו סגורה ואנשים אינם נכנסים, וכן אם אנשים צריכים לבקש רשות כדי להיכנס אליו, יש בו איסור ייחוד שנאסר גם לגבר עם שתי נשים. אמנם אם מלבד הגבר ישנן שלוש נשים, מותר, אלא אם כן קיים בינו לבין הנשים קשר, שמצב זה מוגדר בהלכה כ"מי שעסק עם הנשים", שאז גם בשלוש נשים קיים איסור ייחוד.

אבל משרד שיש לו חלון הפונה לרשות הרבים או למשרדים אחרים, וניתן לראות את המתרחש במשרד דרך החלון, אין בו איסור ייחוד במשך שעות העבודה או הפעילות ברשות הרבים, והוא מוגדר בהלכה כ"פתח פתוח לרשות הרבים". אך לאחר שעות העבודה או כששוככת הפעילות ברשות הרבים קיים איסור ייחוד גם אם יש חלון במשרד.

במקום בו אין חלון, קיימות מספר אפשרויות כדי להימנע איסור ייחוד: א. לדאוג שלאדם נוסף יהיה מפתח או אפשרות כניסה בכל עת. דבר זה מועיל בתנאי שאין טלוויזיה במעגל סגור, אבל אם יש טלוויזיה במעגל סגור, נתנית המפתח לאדם אחר אינה מועילה, כיון שהם יכולים לראות אותו לפני שהוא נכנס. ב. במקום בו המשרד פתוח למקום שיש בו עוברים ושבים, כגון מסדרון שממנו נכנסים למשרדים אחרים, יש להשאיר את דלת המשרד פתוחה, וכן פתח הפתוח לרשות הרבים. וגם דבר זה מועיל רק בשעות פעילות המשרדים. ג. אם אחת הנשים נשואה ובעלה בעיר ויכול מבחינה טכנית להגיע למקום עבודתה בכל עת, אין איסור ייחוד גם אם הדלת סגורה ואין חלון למקום שאנשים יכולים לראות מה מתרחש במשרד. אמנם אם האישה יודעת שבעלה אינו יכול להגיע בזמן הקרוב, למשל אם היא דיברה איתו טלפונית ויודעת את מיקומו המדויק, הדבר אינו מועיל.

מכון מצוות ה' mitzvathashem@gmail.com

לתוכה. הילד שלא יותר לאחיו, וגרם לכעס הגדול הזה, לא יכול לעשות זאת עוד, כאשר יום הויתורים הגדול הגיע, כשהאבא ויתר כבר כמה פעמים על גערות שגרתיות, ופניו קורנות למרות הרעש, המהומה ושבירת הכלים.

ככל שההפתעה תהיה מרשימה ביותר, כך היא תגרום לילדים להדבק באווירה הקדושה והנינוחה. יתירה מזאת, הרווח הגדול הוא, שהילדים לומדים להכיר בנו, ההורים, חלק נוסף, שאנו מאד רוצים שיכירו: אבאנו באמת יכולים להיות נחמדים, אינו כה עסוקים וזועפים כפי שאולי הם רגילים לראות אותנו...

התהליך הזה הוא מעגל קסמים שחג ונע סביב עצמו. ההורים מתאמצים ליצור אווירה שבטית, המאמץ קצת מלחיץ את הזאטוטים, הם מגיבים כמו שלחוצים מגיבים, ואז אנחנו מגיבים באי שביעות רצון 'בולטת'. יש להניח שגם הילד המפריע לא יוצא מרוצה מכדור השלג המתגלגל במדרון.

אולי אפשר אחרת?

ייתכן שאם המעגל הזה היה מתרחש בכיוון שונה, הייתם מגלים שהייה מרתקת בחברת הצאצאים התובעניים שלכם. המעגל יכול להתחיל ממקום ניוון, בו אתם רגועים ולא מתאמצים ליצור כלום, אלא זורמים בנחת עם האווירה. אתם סלחניים יותר, אתם רואים את הכל באור שקט ורך, אור של שבת... יש להניח, שבאווירה זאת, הילדים לא יהיו כעוסים יתר על המידה, אתם תתאמו תראו אותם קורנים ויפים, אתם תגיבו בהנאה ובמחמאה של אמת, והילדים? יזכרו את השבתות הללו לעולם.

הכלל הזה תקף בכל פינה בחינוך, אדם לחוץ אינו יכול לחנך! מי שחייב להוכיח מושלמות כלשהי, ינוע במהירות אל ההיפך ממנה. היכולת לפעול והשפיע על הבית, מתחילה בנינוחות שיש בה שלוה והשלמה.

ליצירת קשר: 8647729@gmail.com

על השידה. ערימת דיסקים, מילון אלקטרוני. היא מארגנת את החדר ומבטה קולט את הפריטים.

מבלי שהיא רוצה, תובע הלב מן העין לחפש אחר ספר קודש בעל כריכה מהוהה, כמו אלו בהם הוגים בחורי הישיבות בארץ ישראל על ספסל נוקשה ובחדר נטול אמצעי מיזוג... אולי יאיר לה המזל להעיף מבט, כמו בן בלי דל של חיטוט, במחברת חידושי תורה כתובה בצפיפות באותיות קטנות? אפילו סטנדר בגודל בינוני ש"לא שייך היה לוותר עליו" יספק אותה ברגע זה. אבל מה מבינה אישה אמריקנית פשוטה כמוה באורחות חיים המסתוריים, רוויי הקסם והקודש של בחורי הישיבות בארץ האבות? מאז ומתמיד יודעת היא, ויודע בעלה, וילדיהם, וכל חברי הקהילה הקטנה כי שם,

בארץ הקודש, שונים הם כל חיי הגשם והרוח. אין כתורת הארץ, אין כשבתותיה. אין ככותל המערבי שבה ואין כישיבותיה ובתי מדרשותיה. אין. היא מתעשתת במהירות, גוללת את התריס החשמלי ומוסיפה עוד מגבת צחורה לצד המיטה המוצעת יפה. מעל ידית הארון המעוצבת ניבטת אליה, תלויה ועומדת, חליפת השבת של הבחור. חליפה ישיבתית אמיתית, כהה ומחוייטת. אומרת כל כולה, כל כולה "כבוד התורה".

במשך שבועיים ימים הם ליוו אותה, בטרם הגיעה העת להיפרד. בחיבה ובהערכה, בתחושת זכות ובאירוח מופלא. הראו לו את נופי ארצם והתביישו על כי שמה אינם תכולים כשמי ארצו הקדושה, הטעימו אותו משפתם וביקשו בכל פה ללמוד עוד מספר מילים ב"לשון הקדש". האכילו אותו ממיטב מאכלים וברכותיה מהונם ומאונם. אזונו שמעו את השיר וליבו את השמחה, את הכרת הטובה על שהואיל וכבדם לבוא בצל קורתם. הוא, שהזעיף את מבטו של אבא רואה דמעתה של אמא זולגת בגללו. הוא, שלצד מיטתו נגן מתקדם ומילון אלקטרוני ומצלמה משוכללת. שמאז ומעולם איזהו למושב לו את הנח שבספסלים והקרוב ביותר אל פתחי המיזוג. שאין תחת ידו מחברת חידושי תורה כתובה בצפיפות, אף לא ברווח...

הוא רואה אותם מביטים בו, כאילו היה אחד מאותם הפירות שנשתבחה בהן ארץ ישראל. גפן, רימון, תמר... משהו מציף אותו. משכר מיינה של הגפן, רווי זכות מגרגיריו של הרימון, מתוק מדבש התמר... משהו שמאיר את נשמתו, מגביה את קומתו, מחייה כל אבריו. משהו שאיש לא יוכל ליתול ממנו, שאין ביכולתו שלו להתכחש אליו, לבטל אותו. הוא זכה להיות מהקרובים להיכלל של המלך, מהממונים על שולחנו. ואולי, אולי ארץ ישראל היא רק כמשל. משל לכל הדברים הטובים שהם אכן חלק בלתי נפרד ממנו. מתנות שנכרכו בנשמתו עם ירידתה לזה העולם ואיש לא יוכל ליתול ממנו, גם כשבועצמו הוא משתכנע, כמעט, שהם נעלמו בלי שוב ואולי לא היו מעולם. אלו הפירות ארצו שלו, הפנימיים, האלוהיים, השתבחה בהם. אשירי שזכה להיות - איך הם אמרו? - "בחור מארץ ישראל".

הוא הרשה לעצמו להתחייך, בלי לחשוב מי חושב מה על בחור שמחייך אל עצמו בלי כל סיבה נראית לעין. במקום הנידח הזה - אין סיכוי שמישהו יכיר אותו, והמצב, מה לעשות, אכן משעשע. כמה סיכויים יש לבחור ירושלמי טיפוסי להגיע לעיר הזו, "סייטל", ולהביט קדימה אל שבועיים של חופשה חלומית נטולת כל עול? ובכן, הוא עשה את זה. טוב, אם לא ניקח בחשבון את מבטו הזועף של אבא, דמעתה של אמא וגערותיו הנמרצות של בנימין, אחיו הבכור, הרי שאפשר פשוט ליהנות מכל רגע. מהנוף, מהאוויר הצלול, מהחופש... יונח כאן שבועיים, ויתן לכולם שם בארץ לנוח ממנו. מה הלחץ, אינו מצליח להבין. בסך הכל קצת להשתחרר, לנקות ראש, לנשום מקומות חדשים. מה רע בכך? העובדה שהוא יוצא דופן, בישיבה ובמשפחה ובשכונה, וגם לא טורח להסתיר זאת? נו, תמיד היה רגיל להיות מהמיוחדים.

המארח שלו אסף אותו בצאתו כפי שנדברו עוד בהיותו בארץ. "סמואל", הציג את עצמו בחיך אמריקני סוחף, "ואתה מאיר, הבחור מארץ ישראל", כל רי"ש שהתגלגלה מפיו הליהבה את דמיונו של הצעיר עוד יותר. המכוננת המרווחת החליקה על הכביש הארוך שאחריו, כך ידע, ממתנים בסערה שבועיים ימים גדושי חוויות וריגושים. נפלא.

קיבלו אותו בהתלהבות ובהתרגשות וזה היה נעים, בהחלט. השינה הארוכה שלו, כמעט עד למחרת בצהריים, החזירה אותו למצב הרוח הרגיל, חיוני ועלצ כתמיד. בקפידה בחר לעצמו חולצה ומכנסיים נטולי כל קמט, והפריח ענן קל מבושם. לאחר מכן השביע מבטו במראה, ורק אז ירד אל חדר האוכל המרוהט טוב טעם. בעל הבית ואשתו חיכו לו שם, וגם שני הילדים - בני עשרה אמריקנים - אלי ודבי.

"אלי, הגש את המגבת לבחור מארץ ישראל" - יחס מלכותי מלווה אותו אל הכיור, ומשם אל השולחן. "דבי, העביר את קערת הסלט קודם כל לאורח מארץ ישראל" - לחישתה הרמה של המארחת לא נעלמה מאוזניו. ייחה קלה מתפתחת אצל השולחן העמוס בכל טוב. סם מסביר בהרחבה על שיטת הבחירות האמריקנית, ומאיר תורם את הגירסה הישראלית. שקט משתר כשהוא מדבר, ארבעה זוגות עיניים מעריצות משתקקות לעוד משפט, ורק עוד משפט אחד הפותח במילים: "אצלנו, בארץ ישראל...".

האורח שלהם יצא למנחה- מעריב, וזה הזמן לבדוק שוב את החדר, לאוורר, להכניס אוכל קל ושתייה. היא מתרגשת. מעולם לא היה החדר הזה מלא בנכוחות ארץ-ישראלית אמיתית. כמה עדינות נסוכה בפניו של האורח הצעיר שלהם, וכמה מחונן הוא ובעל דרך-ארץ. תיק התפילין מונח ברישול על השולחן הפינתי. היא נוטלת בהירות ומעבירה למדף גבוה בארון: "מאיר שוורץ", זוהרות אליה האותיות הכסופות: "מאיר שוורץ, הבחור מארץ ישראל...".

שני פריים כתובים עברית לצד המיטה. נגן מסוג מתקדם

הגות | הרב אליהו מאיר פייבלזון

ראש ישיבת פתחי עולם, ירושלים

צמיחה

ראש השנה לאילנות, החל בשבת זו, מעורר אותי להתבונן בעולם הצומח, ובעצם, בדבר הנפלא ששמו צמיחה.

ספרו של אחד מגדולי המחנכים בדורנו, הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל, נקרא: 'זריעה ובנין בחינוך'. שמו של הספר, בלי להתייחס כאן לתוכנו המעמיק, מלמד אותנו על שני פנים שיש למלאכת החינוך, זריעה וצמיחה, ולעומת זאת, בנין.

מה בין בנין לצמיחה?

הבונה מתעסק עם חומר דומם. הוא מניח אבן על אבן, בונה נדבך אחרי נדבך, עד שמלאכתו נשלמת, והבניין עומד בתפארתו. מילת המפתח במלאכה הזו היא השיטתיות. החומר נשמע לחלוטין לבנאי. אין לחומרי בנין דעה ורצון משל עצמם. אם סיימת את יום העבודה בהנחת אבן, זכותך לצפות שהאבן תמצא במקומה למחרת. מאידך, אין שום סיכוי שתמצא אבן כלשהי שלא הנחת.

אדם שמלאכתו היא זריעה, יודע ומבין שאין לו עסק עם חומר דומם. הוא חייב לעבוד ולעשות את מלאכתו, אבל הצמח עושה את הדבר האמיתי בעצמו. הזרע יכול לבוא לגינתו יום אחר יום, ולא לראות שום פרי לעמלו. האם זה אומר שהמלאכה נכשלה? לא. עוד יום עובר ועוד יום חולף, ומתחת לקרקע רוחשת פעילות מופלאה. הצמח מכה שורשים, ולפתע יצוץ ציץ ויגמול פרח. האם עובד האדמה יכול לדרוש את הצורה המדויקת של הצמח? ודאי שלא. הצמיחה, בסופו של דבר, היא פעולה שאיננה נעשית על ידך. היא נעשית על ידי הצמח עצמו, והיא תצא לפועל מתוך תכונת הצמיחה שבליבו של הצמח.

בחינוך, עיקר העבודה היא זריעה, ולא בנין. אתה מסביר לילד עד כמה חשוב לעשות כך או כך, ועד כמה גרוע לעשות אחרת, ולמחרת שב הילד על איוולתו, האם עלי להבין שדברי המוסר שלי היו לריק? זו טעות נפוצה, הנובעת מהתייחסות לחינוך כאל בנין. ההבנה שחינוך הוא זריעה, והתוצאה היא תהליך של צמיחה, שחייבת לבוא כפעולה עצמית של הילד, תיתן לנו מבט אחר על המציאות. דברי החינוך שלי נזרעו בנפשו, והם יכולים לשאת פרי במוקדם או במאוחר.

האם עלי לצפות לתוצאה מסוימת ומוגדרת? אני הרי האבא, המחנך, היודע היטב איך הדברים צריכים להראות. מדוע, אם כן, יעשה הבן את הדברים בצורה שונה? כאילו יש לו עיקרון כלשהו, לעשות בדוקא קצת אחרת. גם זו נקודה הגורמת לנו תסכול רב, שמקורו בתפיסה לא נכונה של מושג החינוך. ההדרכה, ההסברים וההבהרות, אינם יכולים להיות יותר ממעשה זריעה. אין לזלזל חלילה בפעולת הזריעה. היא גם הכרחית וגם משמעותית, אבל היא לא הדבר בעצמו. הזרע אמור לחדור ללב הילד, לרקום שם עור וגידים, ולהפוך למשהו חי וצומח. אבל בסופו של עניין, הצמיחה איננה יכולה להיות פעולה שלי. היא משהו היוצא מעצמו מהנפש של אדם. התוצאה המקווה חייבת להיעשות על ידי הילד בדרכו שלו. בדרך המיוחדת לו, המתאימה לאישיות החד-פעמית שלו.

הרעיון הזה הוא משהו יסודי מאוד בבריאה. כשבוא העולם ברא את האדם, הוא בחר לפעול במהלך הזה של צמיחה. הוא נתן לבני האדם להוציא את הטוב מתוך ליבם. דבר ה' המופיע בעולמנו אינו אמור לחדור, פשוט, פנימה לתוכנו, כדרך שמכניסים מים לתוך כלי ריק. דברי התורה כמוהם כגרעין זרע, המצטרף לנפשנו, ומעורר בה פעולה של נפשנו שלנו. הנביאים, לאורך כל ימי הבית הראשון ועקרו הזוהירו את העם מעבודה זרה, ולפעמים נראה שלפעולתם לא הייתה שום השפעה. אבל דורות רבים עברו, ודבריהם הכו שורשים בעם ישראל, עד שבטלה עבודה זרה מישראל. לפני כשניים-שלושה דורות טרח החפץ חיים לכתוב את ספריו הקדושים על איסורי לשון הרע. מי האמין אז שיהיו לדבריו השפעה עצומה כמו שאנו רואים היום?

היחס הזה למתחנכים שלנו דורש מאיתנו אמונה בהם. חז"ל אמרו לנו שהקב"ה האמין בעולם ובראו (ספרי פ' האזינו), וגם אנחנו צריכים להאמין בילדים שלנו ובתלמידינו. רק האמונה הזו בטוב הגנוז בתוכם תאפשר לנו לזרוע בכל עת, ולצפות בסבלנות וברוח טובה לפירות, שיהיו בעזרת ה' טובים ומתוקים, אבל גם ייחודיים ומתאימים לנפש המיוחדת שלהם.

כתבו התוספות (שבת ל"א ע"א), אמונה זה סדר זרעים - שמאמין בחי העולמים וזורע.

יהודי אחד כתב בשם החזו"א משפט נפלא: מתוך שאני מאמין במי שיצר את האדם, אני מאמין גם באדם שהוא יצר.

בשבילך | בשביל המיוחד שלך

אלקי, חברה.

שהתרגלנו לראות כחלק מעמנו, ברישום שעד עתה היה צמוד לשמנו. ואנו סוֹחֵבִים שוב ושוב מריצות מלאות חול, בלי לשים לב לגב הכואב או למטלות המוזנחות, ובלבד שהגבעה תגבה קצת, ויקראו לה מחדש הר. שרק לא יאמרו שהבית שלנו / המשפחה שלנו / החבורה שלנו הם גבעה.

האם הרישום במפה משנה את המצב? האם הוא שווה כל כך הרבה השקעה? האם מישוהו בארץ ובעולם כל כך מתעניין אם בוויילס יש גבעה או הר? האם מחשיבים אותנו, באמת, בגלל ההר? אולי גם זה רק נדמה לנו? אפשר שאנו בעצמנו, מסתכלות עלינו כתלויות בהר, ולכן גם אחרים רואים אותנו כך? ואולי, בכלל, יש חביבות מיוחדת בגבעה, משהו שאין בהר? אפשר שיש לה את המעלות שלה, ושינוי הרישום במפה יכול להיות מפנה לטובה עבורנו? נשקיע פחות כוחות בשימור תבנית ההר, ונתפנה ליהנות ממעלות הגבעה.

כמו בהרבה דברים אחרים, אי אפשר להשתחרר לגמרי מהתלות ברישום במפות. תמיד תהיה למפה השפעה עלינו, במינון כל שהוא. אבל אפשר קודם כל לראות את המאמץ המושקע מצידנו ברישום הזה, את המריצות שאנו סוֹחֵבִים עד לכמעט אובדן נשימה, את המשאבים המושקעים במניעת השינוי ברישום. לראות זה הרבה. ואחרי שרואים, אפשר לנסות להוריד קצת מינון, שהרי ככלות הכול - זה תלוי בנו אם נשקיע את מאמצינו ברישומים במפות, או ברישומים בנפש ובחיים. אם נשקיע כל מה שיש ואין כדי להיקרא בכל תוקף הר, או שנתבונן בנעימות מחפשת מעלות בהגדרתנו כגבעה. כי מה שהיינו לפני שהוכרז השינוי, זה מה שאנו גם עתה, ההגדרות אינן אנתנו. בוויילס האמיתית שלנו לא חל שום שינוי, לא אחרי שההר הוגדר מחדש כגבעה, ולא אחרי שהגבעה תוקנה להיות הר.

חולצת אלקי

נחמה

תגובות: helki.baamali@gmail.com

ספור אנגלי יפה, שאינני יודעת אם אמת הוא או רק אגדה, מספר כך: במלחמת העולם הראשונה, בשנת 1917, הגיעו שני קרטוגרפים אנגליים לכפר קטן בוויילס, על מנת 'למדוד' הר הנמצא באזור. התושבים המקומיים גאים בהחלט בהר הקטן שלהם, ולכן הם מתאכזבים מאד להתבשר מפי המומחים, כי מדובר בעצם רק בגבעה. חסרים מאתיים וחמישישים מטרים כדי להפוך אותה למה שראוי לתואר 'הר' במפה.

אנשי העיירה אינם מוכנים בשום אופן להשלים עם ההחלטה של הקרטוגרפים. במפות העתידיות של אנגליה ירשם ההר שלהם רק כגבעה? בשום אופן לא. הם מחליטים לתפוס יוזמה, ובמאמץ משותף להפוך את הגבעה להר. אבל המאמץ המתיש לא יביא תועלת, אם בינתיים יצאו אנשי המקצוע לדרכם, כשבפנקסם כתוב כי לשנות את הרישום במפות. לכן מייצרים התושבים סיבות ונסיבות שתעכבה בינתיים את הקרטוגרפים בוויילס, ובמקביל מתחילים התושבים, מנער ועד זקן, לסחוב מריצות עמוסות חול במעלה הגבעה, כדי להגביה אותה. הרפתקאות רבות עוברות בניסיון להשהות את המודדים, וכל אותה העת צוברת הגבעה גובה. כעבור חמישה ימים, כשהמודדים עומדים לצאת לדרכם, מבקשים מהם תושבי וילס למדוד שוב את ההר-גבעה שלהם. והנה, ראה זה פלא: המדידה החדשה מספרת שההר הוא באמת הר, כמו שחשבו קודם לכן, ולא גבעה, כמו שהתברר במדידות. הקרטוגרפים מציינים לעצמם בתימהון איך עלו על גבעה וירדו מהר, ממש פלאי פלאים. תושבי וילס חוגגים באושר, גבותיהם הדואבים ועבודתם המוזנחת לא מעיקים עליהם, גם לא הכספים והמשאבים שהושקעו בעיכוב המודדים בכפרם. הכל היה כדאי.

נשמע מוכר? ועוד איך... מי שזה לא נשמע לה מוכר - שתקום. כמה מאמצים ומשאבים אנחנו משקיעות כדי שבמפה יהיה רשום ש... כדי שיקרא ש... כדי שיגידו עלינו ש... כדי שנחשב כך וכך... כדי שלא יחול שינוי במעמד שלנו, בתבנית

מה שחיפשת

בפינה זו נרכז מידע תורני - חינוכי לגברים ולנשים. שיעורים, הרצאות, קבוצות, פרויקטים שונים ועוד. אנו משתדלים לבדוק את המידע, אך אין בפרסום זה משום אחריות על התכנים המתפרסמים.

נשמח לקבל מידע מסוג זה בדוא"ל: helki.baamali@gmail.com

עולם ללא גבולות

<<< מה הן הסיבות שבגינן אנו חייבים להציב גבולות בפני ילדינו? היכן להציב גדר, והיכן ניתן להסתפק בסימן אזהרה בלבד?

אם גם אתם מתלבטים בשאלה חשובה זו, תשמחו לקרוא מאמר ברור ומעשי בנושא זה. כנסו לאתר 'ערכים' <http://www.arachim.org> וכתבו בלשונית החיפוש "עולם ללא גבולות".

דע מה שתישיב

<<< כאנשים העובדים למחייתנו, אנו נתקלים לא פעם בחבר לעבודה שאינו דתי שמפנה אלינו שאלות בנושאי יהדות והשקפה, ולעיתים אין לנו מספיק ידע כדי להשיב לו.

לצורך זה הוקם פרויקט חזון שע"י ארגון אש התורה, לתת לנו ארגז כלים בכדי שנדע לבצע קירוב לבבות (לא חזרה בתשובה) במקומות העבודה וכדו', וכדי להעשיר את ידיעותינו ביסודות היהדות. הקורס כולל סדרת מפגשים שידונו במגוון נושאים כגון: 7 הפלאים של ההיסטוריה היהודית, סוד האושר, מעמד הר סיני והכחשת השואה, תורה שבכתב ותורה שבע"פ, ועוד מגוון רחב של נושאים ועניינים העוסקים בשורשי היהדות, כולל פרקטיקה ופסיכולוגיה בקירוב רחוקים.

ליצירת קשר: shabtay@aish.edu

שיעורי הרב שלמה לוינשטיין

<<< בטח לא ידעתם על קיומו של האתר היפה הזה 'לאור הנר' <http://www.leorhaner.co.il> - האתר של הרב שלמה לוינשטיין.

האתר מכיל מאות שיעורים לצפייה ולהאזנה, גליונות על פרשת השבוע, חנות לרכישת ספרי הרב לוינשטיין, אפשרות לשיגור שאלות ועוד.

אתר מרתק!

קוראים מגיבים

(תגובות ל'קוראים מגיבים', גליון 6)

א. י. יקר.

קראתי את מכתבך בשבוע שעבר, והתרגשתי. כל כך יפה לקרוא על אדם שנמצא מחוץ למסגרת תורנית, ומתעקש להישאר קשור אליה בכל מחיר.

רציתי לחזק אותך ולומר לך שאין הדבר תלוי אלא בך! אדם כמון שנטל על עצמו אחריות והחליט להתגייס לצה"ל בלי להתחשב ב"מה יאמרו"... עם אותו אומץ ואותה עצמאות, אתה יכול לעקוף גם את מחסומי הבושה והרתיעה שניציבים בפניך ככעת, כשאתה רוצה לחזור אל הכולל חלק מהיום.

מהמכתב שלך נראה שזה חשוב לך מאוד, אז קדימה! קח יוזמה ותיכנס אל הכולל האהוב עליך. עם רצון חזק כמו שלך, ועם אומץ ועצמאות שכבר השתמשת בהם, אתה תצליח!

בברכה

ר. ש. - ירושלים

שלום רב למערכת חלקי בעמלי.

קראתי בגיליונכם הנפלא את תגובתו של חייל השח"ר שרוצה ללמוד בכולל בו הוא למד בעבר, ומפחד או נתקל בקשיים.

גם אני עברתי לפני תקופה סיפור ממש דומה. גם אני משרת בצה"ל ורציתי להשתלב חלק מהיום בכולל אברכים שנמצא סמוך לביתי. דיברתי עם כמה אברכים שלומדים שם והם קיבלו את הרצון שלי ללמוד בכבוד ובהערכה, אבל אז אמר לי אחד האברכים כמה מילים, ופתאום תפסתי שיש צדק בדבריו.

כך הוא אמר לי בערך: "עליך להבין שעם כל ההערכה, אינני יכול להכיל בתוך הכולל אדם הלבוש במדי צה"ל. אני מחנך את ילדיי לשאוף להגות בתורה ולא לשרת בצה"ל. תבין, אין לי ביקורת אישית עליך שבחרת בדרך זו, אבל האם אוכל לחנך את ילדיי לא לשרת בצה"ל, כאשר הם ידעו, או אולי יראו, שהחברותא שלי מגיע לכולל במדיים?"

הבנתי אותו. אני ממשיך לבוא לאותו כולל וללמוד בחברותא, אבל אני עושה צעד מצדי וטורח להחליף את מדי צה"ל בביגוד רגיל, ומאז אני מרגיש ממש טוב בכולל בין האברכים. תחשוב על זה. אולי זה מה שיקל עליך להשתלב במקום תורה שבו אתה חפץ.

ו.ו.

ניתן לשלוח תגובות לדוא"ל: helki.baamali@gmail.com